

๒. การแต่งกาย เครื่องประดับ และการทอผ้าของชาวไทยกะเหรี่ยง

๑. การแต่งกาย

เสื้อผ้าใช้ผ้าทอมือเพื่อใส่ร่วมงานสำคัญ ๆ ในงานประเพณี ผู้หญิงจะเป็นชุดทรงกระสอบสีดำ และสีน้ำเงิน มีลวดลายเป็นสัญลักษณ์ที่ตัวเสื้อ ถ้าเป็นเด็กที่ยังไม่มีประจำเดือนจะใส่เสื้อสีขาว (ไซ่อ้ว) ตัวเดียวกัน ปักริมขอบ คอเสื้อ แขน และชายเสื้อด้วยด้ายสีแดงจนถึงวัยรุ่นคืออายุประมาณ ๑๔ - ๑๕ ปีขึ้นไปหรือเมื่อเด็กสาวมีประจำเดือน เด็กสาวจะเปลี่ยนนุ่งผ้าซิ่น (นิไคย) แล้วใส่เสื้อแบบกะเหรี่ยง (ไซโผ่่ง) คือสวมเสื้อคอแหลมสีดำหรือสีน้ำเงิน ปักด้วยด้ายสีเป็นลวดลายต่าง ๆ เสื้อสวมทางศีรษะและเย็บตัวพอดี ตัวเสื้อยาวคลุมเลยเข่า

ลักษณะการแต่งกายเด็กหญิงที่ไม่มีประจำเดือน
ณ บ้านโป่งกระทิงบน อำเภอบ้านคา
วันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๕๗

ลักษณะการแต่งกายเด็กสาวที่มีประจำเดือนแล้ว
ณ บ้านโป่งกระทิงบน อำเภอบ้านคา
วันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๕๗

เสื้อของหญิงสาวที่มีครอบครัวจะทอด้วยสีดำหรือสีน้ำเงินเป็นพื้น แล้วปักด้วยด้ายสีต่าง ๆ เฉพาะตรงกึ่งกลางรอบอกปักเป็นช่องสี่เหลี่ยมบรรจุลายดอกดวงนับเป็นเอกลักษณ์ทางเผ่าพันธุ์ที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและลวดลายเลย ส่วนผ้าซิ่นทอมือเป็นลวดลายสีเหลืองเข้ม ชายผ้าซิ่นยกลายดอก

นอกจากนี้ยังมีการแต่งกายอีกรูปแบบหนึ่งของกลุ่มไทยกะเหรี่ยงรุ่นหลังสุด ผู้ชายจะใส่ผ้าทอมือทรงกระสอบสีแดงและสีน้ำเงิน โดยจะใส่ทับเสื้อเข้ดสีขาว และกางเกงขายาว ผู้หญิงจะมีทั้งใส่เสื้อทรงกระสอบยาวเลยน่องลงมา และเสื้อแบบตัวสั้นจะใส่กับผ้าซิ่นทอมือที่มีสีสันมากกว่าฝ่ายชาย

ลักษณะการแต่งกายของไทยกะเหรี่ยง ในงานประเพณีกินข้าวทอด
ณ บ้านโป่งกระทิงบน อำเภอบ้านคา วันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๕๗

๒. ทรงผมของไทยกะเหรี่ยงเผ่าโปว์รุ่นเดิม

หญิงมักนิยมไว้ผมยาวแล้วมัดนทำเป็นมวยต่ำไว้ข้างหลัง บางคนจะมีผ้าพันรอบศีรษะและขมวดให้ยื่นยาวออกมาด้านหน้าด้วย เป็นสีต่าง ๆ ยกเว้นสีดำที่พบเป็นส่วนมากจะนิยมโพกด้วยผ้าขาว การโพกผ้าของผู้ชายจะต่างกับผู้หญิงคือ จะโพกผ้ามาเหนือชายผ้าไว้ทางด้านหน้า ส่วนผู้หญิงจะเหนือชายไว้ทางด้านหลัง

ลักษณะมวยผมของหญิงไทยกะเหรี่ยง
ภาพถ่าย ณ บ้านโป่งกระทิงบน
อำเภอบ้านคา วันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๕๗

ลักษณะการโพกผ้าของชายไทยกะเหรี่ยง
ภาพถ่าย ณ บ้านโป่งกระทิงบน อำเภอบ้านคา
วันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๕๗

ชายกะเหรี่ยงไปนั้นไว้ผมยาวโพกผ้าพันเป็นยอดแหลม ยาวออกมาตรงหน้าผากดูคล้ายวงช้าง นุ่งโจงกระเบนหรือกางเกง สวมเสื้อสีดำมีกระดุมมาอย่างเสื้อลาวไซ่ง ปัจจุบันตัดผมสั้นแล้ว แต่เมื่อต้อง แต่งตามเอกลักษณ์เดิม ๆ ก็ทำเป็นวงเทียมติดตรงหน้าผาก

เรื่องโพกผ้าพันเป็นวงช้างนี้ เมื่อก่อนยังเป็นเครื่องหมายสังเกตได้ว่า ถ้าเป็นโสดจะโพกผ้าสีแดง สีเขียว สีเหลืองหลากสี ถ้ามีภรรยาแล้วจะใช้ผ้าโพกสีขาวหรือสีดำล้วน เวลาแต่งงานไปงานบุญหรืองานรื่น เริง ก็จะใช้ผ้าหลากสีสลับกัน แล้วใช้ดอกไม้ใบไม้ประดับอีกด้วยจนเต็มศีรษะ

ชุดแต่งกายของชายไทยกะเหรี่ยงที่สวมผ้าโพกวงช้าง (เทียม)
ภาพถ่าย ณ บ้านโป่งกระทิงบน อำเภอบ้านคา วันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๕๗

นอกจากนี้ ทั้งผู้หญิงและผู้ชายยังนิยมการสักร่างกาย ด้วยหมึกสีดำ การสักนี้เท่าที่พบเห็น มักจะ สักบริเวณข้อมือ หัวไหล่ทั้งสองข้าง หน้าผาก และกลางกระหม่อมเป็นยันต์ป้องกันงูกัด ส่วนการสักอย่าง อื่นก็มีบ้าง ส่วนใหญ่ผู้ชายมีสักบริเวณแผ่นหลังทั้งหมด เป็นยันต์และเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ

๓. เครื่องประดับ

สำหรับเครื่องประดับคนกะเหรี่ยงนิยมเงินแท้ เช่น สร้อยคอ (จีพริย) ตุ่มหู (กรก) กำไล (ไถ้) เป็นต้น สร้อยคอมีลักษณะคล้ายเงินพดด้วง มีส่วนปลายยอดชิดติดกัน เว้นส่วนกลางสำหรับร้อยด้าย สร้อยคอ ชนิดนี้ผู้หญิงกะเหรี่ยงยังนิยมสวมกำไลเงินที่มีลักษณะคล้ายตัวหนอนงอเข้าหากัน ปลายทั้งสองข้างแหลม มีช่องห่างสามารถสวมได้พอดีข้อมือ

ในปัจจุบันนี้ เครื่องแต่งกายยังคงเหมือนเดิม ไม่นิยมใส่ทุกวันจะใส่เฉพาะในประเพณีสำคัญ เท่านั้น เช่น ประเพณีเรียกขวัญกินข้าวห่อ, ประเพณีการนมัสการหลวงพ่อนวม, ประเพณีก่อพระทราย เวียนเจดีย์ และพิธีแต่งงาน ในขณะที่ชายชาวกะเหรี่ยงจะไม่มี การสืบทอดวัฒนธรรมการแต่งกายจึงเป็น สาเหตุทำให้วัฒนธรรมการแต่งกายของชาวกะเหรี่ยงมีการสืบทอดน้อยลง

ขั้นตอนการแต่งกาย

ผู้หญิงวัยเยาว์ (ที่ยังไม่มีประจำเดือน)

๑. สวมเสื้อทรงกระสอบยาว

ผู้หญิง (ที่มีประจำเดือนหรือมีครอบครัวแล้ว)

๑. ใส่ผ้าถุง (ภาษากะเหรี่ยง เรียกว่า นี๋) พับไปด้านซ้ายหรือด้านขวาได้ตามถนัด
๒. ใส่เข็มขัดเงินทับหัวผ้าถุง (นี๋) ให้พอดีไม่แน่นเกินไป
๓. สวมเสื้อ (ภาษากะเหรี่ยง เรียกว่า ไช่) จัดให้เข้ารูป
๔. จัดแต่งทรงผมให้สวยงาม จะปinnedเกล้าหรือปล่อยก็ได้
๕. ใส่เครื่องประดับตกแต่งตามความเหมาะสม

ผู้ชาย (ทั้งเด็กและผู้ใหญ่)

๑. ใช้ผ้าม่วงผืนยาว ไม่เย็บติดกันเป็นถุง คลือออกโอบตัว ดึงปลายให้เสมอกัน
๒. จับผ้าบริเวณใกล้เอวขมวดเกี่ยวกันไว้เป็นชายพกแล้วหนีบให้แน่น
๓. จับปลายที่เหลือม้วนเข้าด้วยกัน
๔. พันเป็นเกลียวลงด้านล่างจนเป็นแท่ง เรียกว่า ชายกระเบน
๕. จับลดขาไปหนีบปลายไว้ด้านหลัง
๖. นำเข็มขัดเงินมารัดไว้ที่หัวใจกระเบน
๗. สวมเสื้อม่อฮ่อม (ภาษากะเหรี่ยง เรียกว่า ซินซัง) จัดให้เข้ารูป

๔. การทอผ้า

รูปแบบการทอผ้าแบบกะเหรี่ยงเดิมในแต่ละท้องถิ่นใช้เครื่องทอผ้าแบบสายคาดหลัง เนื่องจากมีโครงสร้างที่ไม่ซับซ้อน ในบางที่เท่านั้นที่มีการส่งเสริมการทอผ้าแบบที่กระตุก เครื่องทอแบบสายคาดหลังเป็นเครื่องทอผ้าแบบโบราณ

การทอผ้าเป็นวัฒนธรรมที่เก่าแก่ดั้งเดิมอย่างหนึ่งของกะเหรี่ยง กะเหรี่ยงทอผ้าใช้เองในครอบครัวมาเป็นเวลานานแล้ว กรรมวิธีการทอผ้าของกะเหรี่ยงเป็นสิ่งที่น่าสนใจ

อุปกรณ์ที่ต้องใช้ ได้แก่

๑. กี่ทอผ้า (ภาษากะเหรี่ยง เรียกว่า ม่าหะ)
๒. ไม้ลวก, ไม้มะเกลือ
๓. ด้ายสี
๔. ที่รัดเอาหนังวัว (ภาษากะเหรี่ยง เรียกว่า ยาก่องผัย)
๕. ที่เหยียดขา (ภาษากะเหรี่ยง เรียกว่า ตั้งยอง)

สีที่ใช้ย้อมเส้นด้ายนั้นเป็นสีที่ได้มาจากธรรมชาติที่ได้มาจากการนำราก ลำต้น เปลือก ใบ เมล็ดของต้นไม้มาต้มย้อมเป็นสีต่าง ๆ เช่น เปลือกไม้สัก ไม้แดง ไม้ประดู่ ฯลฯ มักหาได้ตามป่าหรือในที่ห่างไกลจากที่อยู่อาศัย ผู้ชายเป็นคนที่หามาให้ ส่วนต้นไม้ใช้ย้อมสีเป็นต้นเล็ก ๆ เช่น ต้นคราม ต้นสาด หรือเงาะป่า ฯลฯ ก็จะปลูกบริเวณใกล้ ๆ บ้าน และผู้หญิงจะเป็นผู้ทำการย้อมสีเอง

การทอผ้าของกะเหรี่ยงนับเป็นวัฒนธรรมที่น่าสนใจอย่างยิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถพิเศษทางศิลปะของชาวเผ่าไป เป็นการแสดงออกถึงความมีศิลปะจะเห็นได้จากความพิถีพิถันการทอ การประดิษฐ์ลวดลายและการใช้สีสันท่าง ๆ

ซึ่งด้ายกับไม้คาน ๒ อันในแนวนอน คานด้านหนึ่งผูกติดกับหลัก ส่วนคานอีกด้านหนึ่ง ผู้ทอจะใช้สายหนังคล้องหัวท้าย ติดกับเอวของตน ความตึงของด้ายยืนไม่คงที่ ผู้ทอสามารถบังคับด้ายยืนตึงหรือหย่อนได้ตามความต้องการ ซึ่งทำให้เกิดผลดีคือ เนื้อผ้ามีความเรียบและแน่น สม่่าเสมอ ผู้ทอจะโน้มตัวไปข้างหน้าเมื่อต้องการ ให้อด้ายหย่อน และเอนตัวมาด้านหลังเมื่อต้องการให้อด้ายตึง

การทอผ้าถุงกะเหรี่ยง (ภาษากะเหรี่ยง เรียก นี้ย)
ภาพถ่ายในงานสัปดาห์ประเพณีบ้านคา เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๕๖

การทอถุงย่าม (ภาษากะเหรี่ยง เรียก ทังวา)
ภาพถ่าย ณ บ้านบึงเหนือ อำเภอบ้านคา วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗